

Muuttoliikkeen suunnasta eräissä Varsinais-Suomen kunnissa vuosina 1921—1945

Kirjoittanut *Reino Lento*.

Tutkimuksen tarkoitus, lähdeaineisto ja metodi. Eräissä aikaisemmin julkaistussa tutkimuksessa * on jo selvitelty muuttoliikkeen vilkkautta sekä muuttaneiden jakaantumista sukupuolen ja iän mukaan yhdeksässä Varsinais-Suomen kunnassa, Dragsfjärdissä, Paraisilla, Paimiossa, Halikossa, Karunassa, Perttelissä, Pyhämaassa, Pyhärannassa ja Mynämäellä vuosina 1921—1945. Seuraavan esityksen tarkoituksena on valaista samojen kuntien muuttoliikettä toiselta kannalta, nimittäin pitämällä silmällä muuttojen pituutta ja suuntaa sekä niiden jakaantumista kaupunkien ja maaseudun kesken sanottuna ajanjaksona.

Tärkeimpänä lähdeaineistona ovat olleet seurakuntien muuttaneiden luetteloiden antamat tiedot siitä, mistä kunnasta tai mihin kuntaan kukin muutto on tapahtunut. Dragsfjärdin ja Paraisien kuntien osalta näitä tietoja on kuitenkin täydennetty tilastollisessa päätoimistossa olevan siviilirekisteriläisiä koskevan korististon avulla, kun siviilirekisterillä on sanotuissa kunnissa melkoinen merkitys.

* *Lento, Reino*, Eräiden Varsinais-Suomen kuntien muuttoliikkeestä vuosina 1921—1945. Varsinais-Suomen maakuntakirja 11. Turku 1950.

Tutkimus jakaantuu kahteen pääosaan. Edellisessä ovat tarkastelun kohteena muuttojen lähtökohta ja määränpää, jälkimmäisessä otetaan niiden lisäksi huomioon myös muuttaneiden syntymäkunta. Seurakuntien muuttaneiden luetteloissa ei syntymäpaikkaa yleensä ole mainittu, joten sitä koskevat tiedot on pitänyt hakea kirkon pääkirjasta. Kun tämä työ on vaatinut paljon aikaa ja vaivaa, on syntymäpaikkatiedot kerätty vain 3-vuotiskausilta 1923—1925, 1933—1935 ja 1943—1945. Suurten Paraisten ja Halikon seurakuntien osalta on muutkin tiedot hankittu vain mainituilta yhdeksältä vuodelta. Tästä syystä jäljempänä esitettävät muuttaneiden luvut poikkeavat mainittujen kuntien osalta aikaisemmin julkaistun tutkimuksen taululiitteessä olevista luvuista, jotka perustuvat viralliseen tilastoon ja tarkoittavat koko ajanjaksoa 1921—1945. Vähäisiä eroavuuksia aiheuttaa myös se seikka, että muuttaneiden luetteluihin perustuvat luvut eivät tarkalleen pidä yhtä virallisen tilaston lukujen kanssa.¹

Taloudellisten tekijöiden vaikutus muuttoliikkeeseen on pyrittä tuomaan tutkimuksessa esille siten, että kunnat on luokiteltu väestönsä elinkeinoryhmytyksen ym. seikkojen perusteella kolmeen päätyppiin: teollisuuskuntiin, maatalouskuntiin sekä niiden välimuotoa edustaviin sekakuntiin. Maatalouskunnat on lisäksi jaettu kahteen alaryhmään, »varsinaisiin maatalouskuntiin» ja »pienviljelyskuntiin».² Kunnat jakaantuvat eri ryhmien kesken seuraavasti:

Teollisuuskunnat:	Dragsfjärd ja Parainen
Sekakunnat:	Paimio ja Halikko
Varsinaiset maatalouskunnat:	Pertteli ja Karuna
Pienviljelyskunnat:	Mynämäki, Pyhäranta ja Pyhämaa.

Vuonna 1898 annetussa seurakunnasta toiseen muuttoja koskevassa asetuksessa säädettiin muuttoilmoituksen laiminlyömisestä 10 markan suuruinen sakko. Se menetti kuitenkin ensimmäisen maailmansodan aikana alkaneen inflaation johdosta merkityksensä, minkä vuoksi melkoinen osa 1920-luvun muuttotapauksia

vietiin kirjoihin vasta v. 1931, jolloin uusi, entistä ankarampi muuttokirja-asetus tuli voimaan. Mainittu vuosi on sen vuoksi liitetty tässä tutkimuksessa sitä edeltäneisiin vuosiin. Kun sota-vuosi 1940 taas sopii yhteen sitä seuraavien vuosien kanssa, on tutkittava aika täten tullut jaetuksi vuosijaksoihin 1921—1931, 1932—1939 ja 1940—1945.

I. Muuton lähtökohta ja määränpää.

Kuntaan ja kunnasta muutto. Taulukossa 1 on kuntaan muuttaneet jaettu neljään ryhmään sen perusteella, onko muuton lähtökohtana ollut: 1) kaupunki, 2) naapurikunta, 3) jokin muu Turun ja Porin läänin maalaiskunta tai 4) jokin muiden läänien maalaiskunta. Kunnasta muuttaneet on ryhmitelty vastaavalla tavalla. Näin saatu-
jen absoluuttisten lukujen perusteella on sitten laskettu, suuriko prosenttimäärä muuttaneista tulee kunkin mainitun kuntaryhmän osalle. Tulokset näkyvät taulukosta 2.

Tarkastellessamme taulukossa 2 olevia kuntien yhteislukuja voimme ensinnäkin panna merkille, että sekä kuntaan että kunnasta muuttaneista yhä pienenevä prosenttimäärä on tullut naapurikuntien osalle. Turun ja Porin läänin muiden maalaiskuntien osuus suureni 1930-luvulla, mutta väheni sotavuosina, kun taas kaupunkien ja läänin ulkopuolella sijaitsevien maalaiskuntien merkitys tässä suhteessa on — yhtä vähäistä poikkeusta lukuun ottamatta — jatkuvasti lisääntynyt. Voimme siis todeta, että muuttojen pituus on ajan mittaan kasvanut.

Sama seikka ilmenee myös taulukon 2 eri sarakkeiden keskinäisestä vertailusta. Vv. 1921—1931 suurin osa kuntaan ja kunnasta muutoista tuli naapurikuntien osalle läänin muiden maalaiskuntien ollessa tässä suhteessa toisella tilalla. 1930-luvulla kunnasta muutto suuntautui ensisijaisesti viimeksi mainittuihin kuntiin, ja sotavuosina ne olivat edellä naapurikunnista sekä kuntaan

Taulukko I. Muuttaneet ryhmitettyinä lähtö- ja tulokuntansa perusteella vv. 1921—1945.
I. Absoluuttiset luvut.

Ajanjakso ja kuntaryhmä	Kuntaan muuttaneet			Kunnasta muuttaneet			Muuttovoitto tai -tappio								
	Kaupungista	Naapurikunnista	Muista saman l. kunnista	Kaupunkkeihin	Naapurikuntiin	Muihin sam. l. kuntiin	Yhteensä	Kaupungit	Naapurikunnat	Muut saman l. kunnat	Muut mlk:t	Yhteensä			
1921—1931:															
Teollisuuskunnat ..	347	640	321	222	1530	1174	764	334	336	2608	827	—124	13	—114	—1078
Sekakunnat	363	1204	1262	343	3172	825	1112	1271	399	3607	—462	+92	9	—56	—435
Varsin. maatalouskunnat	109	910	676	227	1922	308	941	904	236	2389	—199	—31	—228	—9	—467
Pienviljelyskunnat ..	242	909	596	122	1869	665	965	983	179	2792	—423	—56	—387	—57	—923
Yhteensä	1061	3663	2855	914	8493	2972	3782	3492	1150	11396	—1911	—119	—637	—236	—2903
1932—1939:															
Teollisuuskunnat ..	559	550	247	236	1592	827	324	179	237	1567	—268	+226	+68	—1	+25
Sekakunnat	378	1070	1294	522	3264	718	1009	1357	337	3421	—340	+61	—63	+185	—157
Varsin. maatalouskunnat	110	658	842	353	1963	278	837	920	322	2357	—168	—179	—78	+31	—394
Pienviljelyskunnat ..	265	835	628	178	1906	581	847	799	175	2402	—316	—12	—171	+3	—496
Yhteensä	1312	3113	3011	1289	8725	2404	3017	3255	1071	9747	—1092	+96	—244	+218	—1022
1940—1945:															
Teollisuuskunnat ..	459	269	170	229	1127	801	259	228	249	1537	—342	+10	—58	—20	—410
Sekakunnat	330	594	844	546	2314	491	731	819	406	2447	—161	—137	+25	+140	—133
Varsin. maatalouskunnat	118	384	360	301	1163	168	393	409	248	1218	—50	—9	—49	+53	—55
Pienviljelyskunnat ..	279	454	334	272	1339	446	403	346	144	1339	—167	+51	—12	+128	0
Yhteensä	1186	1701	1708	1348	5943	1906	1786	1802	1047	6541	—720	—85	—94	+301	—598

Taulukko 2. Muuttaneet ryhmitettyinä lähtö- ja tulokuntansa perusteella vv. 1921—1945.
II. Suhdeluvut (%).

Ajanjakso ja kuntaryhmä	Kuntaan muuttaneet					Kunnasta muuttaneet				
	Kaupun- geista	Naapuri- kunnista	Saman l. muista kunnista	Muista mlk:ista	Yht.	Kaupun- keihin	Naapuri- kuntiin	Saman l. muihin kuntiin	Muihin mlk:iin	Yht.
1921—1931:										
Teollisuuskunnat	22.7	41.8	21.0	14.5	100.0	45.0	29.3	12.8	12.9	100.0
Sekakunnat	11.4	38.0	39.8	10.8	100.0	22.9	30.8	35.2	11.1	100.0
Varsin. maatalouskunnat	5.7	47.3	35.2	11.8	100.0	12.9	39.4	37.8	9.9	100.0
Pienviljelyskunnat	12.9	48.7	31.9	6.5	100.0	23.8	34.6	35.2	5.4	100.0
Yhteensä	12.5	43.1	33.6	10.8	100.0	26.1	33.2	30.6	10.1	100.0
1932—1939:										
Teollisuuskunnat	35.2	34.5	15.5	14.8	100.0	52.8	20.7	11.4	15.1	100.0
Sekakunnat	11.6	32.8	39.6	16.0	100.0	21.0	29.5	39.6	9.9	100.0
Varsin. maatalouskunnat	5.6	33.5	42.9	18.0	100.0	11.8	35.5	39.0	13.7	100.0
Pienviljelyskunnat	13.9	43.9	32.9	9.3	100.0	24.2	35.2	33.3	7.3	100.0
Yhteensä	15.0	35.7	34.5	14.8	100.0	24.7	31.0	33.3	11.0	100.0
1940—1945:										
Teollisuuskunnat	40.7	23.9	15.1	20.3	100.0	52.1	16.9	14.8	16.2	100.0
Sekakunnat	14.3	25.7	36.4	23.6	100.0	20.1	29.9	33.4	16.6	100.0
Varsin. maatalouskunnat	10.1	33.0	31.0	25.9	100.0	13.8	32.3	33.5	20.4	100.0
Pienviljelyskunnat	20.8	34.0	24.9	20.3	100.0	33.3	30.1	25.8	10.8	100.0
Yhteensä	20.0	28.6	28.7	22.7	100.0	29.2	27.3	27.5	16.0	100.0

että kunnasta muuttoon nähden. Suurin prosenttimäärä kunnasta muutoista tuli sotavuosina kuitenkin kaupunkien hyväksi.

Pienviljelyskunnissa muuttoliike on yleensä ollut vilkkainta naapurikuntien, sekakunnissa taas läänin muiden maalaiskuntien kanssa. Varsinaiset maatalouskunnat edustavat tässä suhteessa jonkinlaista välimuotoa: niiden muuttoliike oli vv. 1921—1931 vilkkainta naapurikuntien, vv. 1932—1939 läänin muiden maalaiskuntien kanssa, kun taas sotavuosina kuntaan muutto oli suurempi edellisten ja poismuutto jälkimmäisten osalta. Suurin osa teollisuuskuntiin muuttaneista tuli ensimmäisenä ajanjaksona naapurikunnista, mutta muuten ne ovat olleet vilkkaimmassa väestönvaihdossa kaupunkien kanssa. Teollisuuskunnista poismuuttaneista suuntasi vv. 1921—1931 kaikkiaan 45 %, myöhempinä ajanjaksoina yli puolet kulkunsa kaupunkeihin.

Rauhan vuosina kaupungista ja kaupunkiin tapahtuvien muutosten suhteellinen määrä oli varsinaisissa maatalouskunnissa vain noin puolet siitä mitä sekakunnissa, ja näissä taas vajaa puolet teollisuuskuntien määrästä. Kaupunkien osuus muuttoliikkeestä näyttää siis kasvavan kunnan teollistumisasteen mukana. Huomattava kuitenkin on, että kulku kaupunkiin on ko. maatalouskunnista, Karunasta ja Perttelistä, jonkin verran hankalampaa kuin Paimion ja Halikon sekakunnista, joiden kautta kulkee sekä rautatie että Turun—Helsingin valtamaantie.

Siihen eroavuuteen, mikä eri kuntaryhmien välillä on muuttoliikkeen suuntautumiseen nähden havaittavissa, vaikuttavat siis niiden elinkeinoelämän rakenteen ohella muutkin seikat, etenkin niiden maantieteellinen asema ja liikenneyhteydet. Niinpä se verraten suuri osuus, mikä kaupunkiin ja kaupungista tapahtuneilla muutoilla on ollut pienviljelyskuntien muuttoliikkeessä, johtuu nähtävästi siitä, että Pyhä-ranta ja Pyhämaa sijaitsevat lähellä Raumaa ja Uttakaupunkia sekä Mynämäki lähellä Turkuu. Teollisuuskunnissa vaikuttavat asiaan myös väestön kielisuhteet. Ruotsinkielinen väestö, joka niissä on enemmistönä, ei sanottavammin muuta

Taulukko 3. Kaupunkeihin muuttaneiden jakaantuminen eri kaupunkeiden kesken, kunnittain, vv. 1921—1945.

I. Absoluuttiset luvut.

Muuttaneita

Kunta	1921—1931				1932—1939				1940—1945				
	Turkuun	Muihin T. ja P. l. kaupunkeihin	Helsinkiin	Muihin kaupunkeihin	Turkuun	Muihin T. ja P. l. kaupunkeihin	Helsinkiin	Muihin kaupunkeihin	Turkuun	Muihin T. ja P. l. kaupunkeihin	Helsinkiin	Muihin kaupunkeihin	Yht.
Dragsfjärd	309	23	399	202	121	21	217	142	107	9	112	84	312
Parainen	144	11	52	34	224	19	37	46	280	20	77	112	489
Paimio	557	19	59	64	481	18	45	70	220	12	49	56	337
Halikko	75	1	24	26	44	4	32	24	57	11	41	45	154
Pertteli	33	14	32	24	28	12	42	22	30	4	24	22	80
Karuna	170	7	20	8	141	18	7	8	69	10	5	4	88
Mynämäki	260	60	18	26	178	79	45	26	167	44	12	18	241
Pyhäranta	16	180	16	23	8	154	12	4	6	147	8	5	166
Pyhämaa	9	48	4	5	14	53	4	4	7	24	5	3	39
Yht.	1 573	363	624	412	1 239	378	441	346	943	281	333	349	1 906

Taulukko 4. Kaupunkeihin muuttaneiden jakaantuminen eri kaupunkeihin kesken, kannittain, vv. 1921—1945.

II. Suhdeluvut (%).

Kunta	1921—1931				1932—1939				1940—1945						
	Turkuun	Muihin l. kaupunkeihin	Helsinkiin	Muihin kaupunkeihin	Turkuun	Muihin l. kaupunkeihin	Helsinkiin	Muihin kaupunkeihin	Turkuun	Muihin l. kaupunkeihin	Helsinkiin	Muihin kaupunkeihin	Yht.		
Dragsfjärd	33.1	2.5	42.8	21.6	100.0	24.2	4.2	43.3	28.3	100.0	34.3	2.9	35.9	26.9	100.0
Parainen	59.8	4.6	21.5	14.1	100.0	68.7	5.8	11.4	14.1	100.0	57.3	4.1	15.7	22.9	100.0
Paimio	79.7	2.7	8.4	9.2	100.0	78.4	2.9	7.3	11.4	100.0	65.3	3.6	14.5	16.6	100.0
Halikko	59.6	0.8	19.0	20.6	100.0	42.3	3.8	30.8	23.1	100.0	37.1	7.1	26.6	29.2	100.0
Pertteli	32.0	13.6	31.1	23.3	100.0	26.9	11.5	40.4	21.2	100.0	37.5	5.0	30.0	27.5	100.0
Karuna	82.9	3.4	9.8	3.9	100.0	81.0	10.3	4.0	4.6	100.0	78.4	11.4	5.7	4.5	100.0
Mynämäki	71.4	16.5	5.0	7.1	100.0	54.3	24.1	13.7	7.9	100.0	69.3	18.3	5.0	7.4	100.0
Pyhäranta	6.8	76.6	6.8	9.8	100.0	4.5	86.5	6.8	2.2	100.0	3.6	88.6	4.8	3.0	100.0
Pyhämäa	13.6	72.7	6.1	7.6	100.0	18.7	70.7	5.3	5.3	100.0	17.9	61.6	12.8	7.7	100.0
Yht.	52.9	12.2	21.0	13.9	100.0	51.6	15.7	18.3	14.4	100.0	49.5	14.7	17.5	18.3	100.0

Eri kaupunkeihin muuttaneiden prosenttinen osuus kaikista kaupunkeihin muuttaneista

mantereen suomenkielisiin kuntiin, vaan hakeutuu mieluummin kauemmaksi, etenkin kaupunkeihin.

Kaupunkeihin suuntautunut muuttoliike on eritelty tarkemmin taulukossa 3, ja vastaavat suhdeluvut esitetty taulukossa 4.

Viimeksi mainitussa taulukossa olevat kuntien yhteisluvut osoittavat, että kaikista kaupunkeihin muuttaneista noin puolet on siirtynyt Turkuun ja suunnilleen viidennes Helsinkiin. Näiden kaupunkien osuus on ajan mittaan lievästi laskenut, kun taas muihin kaupunkeihin muutto on vastaavasti vilkastunut.

Turkuun muutto on ollut suhteellisesti suurin sitä lähinnä sijaitsevilla kunnissa: Karunassa, Paimiossa, Mynämäellä ja Paraisilla. Näissä samoin kuin vv. 1921—1931 myös Halikossa Turun osalle on tullut yli puolet kaupunkeihin muuttajista. Dragsfjärdissä ja Perttelissä vastaava määrä on ollut noin kolmannes, 1930-luvulla kuitenkin vain neljännes, Pyhämaassa suunnilleen kuudennes, mutta Pyhärannassa vain 4—7 %.

Viimeksi mainitusta kunnasta tapahtuneista kaupunkiin muutoista on noin kaksi kolmasosaa tullut Rauman hyväksi. Pyhämaassa vastaava luku on melkein puolta pienempi, sillä sieltä Uusikaupunki vetää puoleensa väkeä miltei yhtä paljon kuin Raumakin. Myöskin Mynämäeltä muutetaan Uuteenkaupunkiin melko paljon.

Näitä poikkeuksia lukuun ottamatta läänin muut kaupungit ovat tutkimuksemme kohdekunnissa jääneet kokonaan varjoon Turun rinnalla. Mutta muiden läänien vaikutus alkaa jo tuntua Salon seuduilla. Vv. 1932—1939 oli Helsinkiin muuttaneiden osuus Halikossa 31, Perttelissä 40 ja Dragsfjärdissä 43 %. Viimeksi mainitusta kunnasta muutettiin sanottuna aikana paljon Hankoonkin (108 henkilöä eli puolet siitä mitä Helsinkiin) ja vv. 1921—1931 myös Tampereelle, jonka vaikutus tuntuu jossakin määrin myös Halikossa ja muissakin kunnissa.

Muuttovoitto ja -tappio. Aikaisemmin mainitussa tutkimuksessa on jo osoitettu, miten Dragsfjärdin teollisuuskunnan muuttotappio nousi vv. 1921—1931 suhteellisesti suuremmaksi kuin minäkään muun Turun ja Porin läänin kunnan. Syynä oli lähinnä se, että Taalintehtaan työväkeä jouduttiin vähentämään, ensinnä

1920-luvun alkupuolella rationalisoinnin, sitten vuosikymmenen lopulla pulakauden takia. Tämän vuoksi myös tutkimuksemme kohdekuntien yhteiset luvut sanotulta ajalta osoittavat melkoista muuttotappiota. Vain sekakuntien ja niiden naapurikuntien välinen muuttoliike muodostui tällöin edellisille muuttovoittoiseksi (taulukko 1).

Toisin oli asian laita 1930-luvulla. Nyt teollisuuskunnat voittivat väkeä sekä naapurikunnilta että muilta saman läänin maalaiskunnilta ja menettivät sitä tosiasiallisesti vain kaupungeille. Muiden kuntaryhmien osalta kiintyy huomio erikoisesti siihen seikkaan, että niin hyvin sekakunnat kuin varsinaiset maatalous- ja pienviljelyskunnatkin saivat vv. 1932—1939 muuttovoittoa muiden läänien maalaiskunnista. Tämä muualta tuleva väestönvirtaus voimistui edelleen sotavuosina, lähinnä kai siirtoväen ansiosta. Tutkimuksemme kohdekuntien yhteinen muuttotappio kaupungeille oli ajanjaksoina 1932—1939 ja 1940—1945 suurempi kuin niiden koko muuttotappio. Toisin sanoen niiden muuttoliike muiden maalaiskuntien kanssa muodostui tällöin muuttovoittoiseksi.

Kaikki nämä kunnat ovat siis suuremmassa tai pienemmässä määrässä väliasemia kaupunkeihin suuntautuvassa muuttoliikkeessä. Erikoisesti on näin laita teollistuneimpiin kuntiin nähden. Sen käsityksen paikkansapitävyys, että maaseudun teollisuuskunnat kykenisivät toimimaan »maalta-paon» estäjinä, on näin ollen kyseenalainen. Niiden sama muuttovoitto on omiaan herättämään sen virheellisen ajatuksen, että ko. väestömäärä on niiden ansiosta estynyt siirtymästä kaupunkeihin. Todellisuudessa teollisuuskunnat näyttävät olevan vain eräänlaisia imukuppeja, jotka vetävät puoleensa lähiseudun maatalousväestöä, joka sitten niiden kautta kulkeutuu kaupunkeihin saatuaan niissä ensinnä alustavan koulutuksen teollisuustyöhön. Kuten edellä jo on osoitettu (s. 3), teollisuuskuntien muuttoliike on suuntautunut pääasiallisesti kaupunkeihin ja sen ohella myös jossakin määrin maaseudun teollisuuskeskuksiin. Mikäli tällaisella teollisuuspaikkakunnalla on riittävät kehitty-

sen edellytykset, siitä itsestä kasvaa ennen pitkää kaupunki, ellei nimellisesti, niin ainakin tosiasiallisesti.

Muuttaneiden sukupuoli. Taulukko 5 osoittaa muuttoliikkeen paikallisen jakaantumisen toisaalta miespuolisten, toisaalta naispuolisten muuttaneiden osalta.

Kuntien yhteislukujen perusteella voidaan todeta, että naiset ovat aina olleet suhteellisesti runsaammin edustettuina kaupungeista ja Turun ja Porin läänin ulkopuolisista maalaiskunnista tulleessa muuttoliikkeessä, miehet taas naapurikunnista ja muista oman läänin maalaiskunnista tapahtuneissa muutoissa. Myöskin kaupunkeihin muutto on aina saavuttanut laajemmat mittasuhteet naisten kuin miesten keskuudessa. Varsinkin vv. 1932—1939 erotus oli tässä suhteessa suuri: kaikista kunnasta muuttaneista naisista siirtyi kaupunkeihin lähes 27 %, miehistä vastaavasti 22 %. Naapurikuntiin muutossa sen sijaan molemmat sukupuolet olivat rauhan vuosina edustetut jotenkin yhtä hyvin, kun taas muihin maalaiskuntiin miehiä tavallisesti muutti suhteellisesti jonkin verran enemmän kuin naisia.

Yksityisten kuntaryhmien luvut osoittavat seuraavaa:

Sekä kaupungeista että kaupunkeihin muutto on yleensä ollut teollisuus- ja sekakunnissa naisten osalta suhteellisesti suurempi kuin miesten. Samoin oli asianlaita vv. 1932—1939 muissakin kuntatyypeissä.

Naapurikunnista muutto on ollut naisten osalta suhteellisesti suurempi vain pienviljelyskunnissa, sota-aikana myöskin varsinaisissa maatalouskunnissa. Päinvastaiseen muuttoliikkeeseen nähden tilanne on ollut suurin piirtein sama.

Läänin muista maalaiskunnista muutto on tavallisesti ollut miesten osalta vilkkaampaa kaikissa kuntaryhmissä, ja samoin oli rauhan vuosina asian laita myös päinvastaiseen muuttoliikkeeseen nähden.

Paria vähäistä sotavuosina sattunutta poikkeusta lukuunottamatta muiden läänien maalaiskunnista on naisia muuttanut suhteellisesti runsaammin kuin miehiä kaikkiin kuntaryhmiin. Miehistä taas on tavallisesti tullut suurempi prosenttimäärä päinvastaisen muuttoliikkeen osalle.

Taulukko 5. Muuttaneiden prosenttinen jakaantuminen lähtö- ja päätepaikan perusteella kuntaryhmittäin ja sukupuolen mukaan vv. 1921—45.

Ajanjakso ja kuntaryhmä	Kuntaan muuttaneet								Yht.	
	Kaupungeista		Naapurikunnista		Saman l. muista kunnista		Maan muista mlk:ista			
	Mp.	Np.	Mp.	Np.	Mp.	Np.	Mp.	Np.		
1921—1931:										
Teollisuuskunnat ...	20.7	24.3	43.3	40.7	22.1	20.0	13.9	15.0	100.0	
Sekakunnat	10.9	11.9	38.8	37.2	40.8	39.0	9.5	11.9	100.0	
Varsin. maatalousk. ...	6.0	5.3	49.0	46.0	34.9	35.4	10.1	13.3	100.0	
Pienvilj.kunnat	13.6	12.5	46.8	49.9	33.6	30.7	6.0	6.9	100.0	
Yhteensä	12.1	12.8	43.7	42.7	34.5	32.9	9.7	11.6	100.0	
1932—1939:										
Teollisuuskunnat ...	30.4	38.7	40.2	30.3	15.8	15.3	13.6	15.7	100.0	
Sekakunnat	10.4	12.4	34.7	31.4	40.9	38.7	14.0	17.5	100.0	
Varsin. maatalousk. ...	4.7	6.4	34.9	32.4	43.6	42.2	16.8	19.0	100.0	
Pienvilj.kunnat	13.7	14.0	42.9	44.5	35.2	31.4	8.2	10.1	100.0	
Yhteensä	13.4	16.3	37.4	34.3	35.8	33.6	13.4	15.8	100.0	
1940—1945:										
Teollisuuskunnat ...	34.6	44.5	28.3	21.1	16.7	14.1	20.4	20.3	100.0	
Sekakunnat	12.5	15.5	27.8	24.2	36.6	36.4	23.1	23.9	100.0	
Varsin. maatalousk. ...	10.2	10.1	32.6	33.4	31.1	30.9	26.1	25.7	100.0	
Pienvilj.kunnat	21.4	20.5	33.4	34.2	25.7	24.4	19.5	20.9	100.0	
Yhteensä	17.8	21.4	30.2	27.6	29.5	28.2	22.5	22.8	100.0	
Ajanjakso ja kuntaryhmä	Kunnasta muuttaneet								Yht.	
	Kaupunkiin		Naapurikuntiin		Saman l. muihin kuntiin		Maan muihin mlk:iin			
	Mp.	Np.	Mp.	Np.	Mp.	Np.	Mp.	Np.		
1921—1931:										
Teollisuuskunnat ...	42.7	47.0	29.5	29.1	13.9	11.9	13.9	12.0	100.0	
Sekakunnat	23.2	22.6	30.8	30.9	34.1	36.2	11.9	10.3	100.0	
Varsin. maatalousk. ...	10.8	14.7	40.9	38.1	38.0	37.7	10.3	9.5	100.0	
Pienvilj.kunnat	25.5	22.5	32.8	35.9	35.2	35.2	6.5	6.4	100.0	
Yhteensä	25.5	26.5	33.1	33.2	30.6	30.8	10.8	9.5	100.0	
1932—1939:										
Teollisuuskunnat ...	47.3	56.5	20.9	20.5	12.8	10.5	19.0	12.5	100.0	
Sekakunnat	18.3	23.0	29.3	29.7	43.5	36.7	8.9	10.6	100.0	
Varsin. maatalousk. ...	10.9	12.5	35.5	35.5	39.4	38.8	14.2	13.2	100.0	
Pienvilj.kunnat	23.6	24.6	34.9	35.5	33.9	32.8	7.6	7.1	100.0	
Yhteensä	22.0	26.7	31.0	30.9	35.5	31.8	11.5	10.6	100.0	
1940—1945:										
Teollisuuskunnat ...	50.0	53.6	16.9	16.9	16.0	14.0	17.1	15.5	100.0	
Sekakunnat	19.3	20.6	33.4	27.3	31.9	34.6	15.4	17.5	100.0	
Varsin. maatalousk. ...	15.2	12.8	31.9	32.5	32.1	34.7	20.8	20.0	100.0	
Pienvilj.kunnat	34.0	32.8	30.5	30.0	25.2	26.2	10.3	11.0	100.0	
Yhteensä	28.6	29.5	28.6	26.4	26.9	28.0	15.9	16.1	100.0	

Tutkimuksemme kohdekunnat vetävät siis puoleensa naisia varsinkin Turun ja Porin läänin ulkopuolella sijaitsevista maalaiskunnista, jossakin määrin myös kaupungeista. Viimeksi mainittu seikka johtunee kuitenkin lähinnä takaisin muutoista, sillä myöskin kaupunkeihin muutto on ollut vilkasta naisten osalta. Niinikään voidaan todeta, ettei lähimuuttoja voida pitää minään erikoisesti naisille ominaisena muuton lajina, kuten eräissä aikaisemmissa ulkomaiden oloja koskevissa tutkimuksissa on esitetty,³ vaan että asian laita ainakin ko. kunnissa ja sanottuna aikana on pikemminkin ollut päinvastainen.

II. Muuttaneiden syntymäpaikka.

Taulukossa 6 on muuttaneiden lähtö- ja päätekohtan ohella otettu huomioon myöskin heidän syntymäpaikkansa, minkä perusteella heidät on jaettu kolmeen ryhmään. Nämä ovat:

1. pois muuttaneet, s.o. syntymäkunnastaan pois muuttaneet,
2. takaisin muuttaneet: syntymäkuntaansa palanneet, ja
3. edelleen muuttaneet: ne, jotka ovat syntyneet jossakin muussa kunnassa kuin siinä, josta tai johon muutto tapahtuu.

Ryhmittelyssä on otettu huomioon vain itsenäiset henkilöt, sellaiset joiden muutto ei — sikäli kuin voidaan päätellä — ole johtunut perheen muiden jäsenten muutosta, vaan jotka omasta aloitteestaan ovat siirtyneet toiselle paikkakunnalle. Tällaisia ovat perheiden päähenkilöt sekä yksin muuttavat työkykyiseen ikään ehtineet miehet ja naiset. Mukaan ei ole otettu 15 vuotta nuorempia lapsia, vaikka he olisivatkin muuttaneet yksin, ei liioin yhdessä muuttavan perheen jäsenistä muita kuin sen päämies.

Taulukko 7 osoittaa, suuriko kunkin äsken mainitun ryhmän prosenttinen osuus on eri ajanjaksoina ollut muuttajien kokonaismäärästä. Tutkimuskuntien yhteislukujen mukaan syntymäkunnastaan pois muuttaneiden määrä on jatkuvasti alentunut, kun

Taulukko 6. *Pois-, takaisin ja edelleen muuttaneet kuntaryhmittäin
vv. 1923—1925, 1933—1935 ja 1943—1945.*

Ajanjakso ja kuntaryhmä 1923—1925:	Kuntaan muuttaneet											
	Pois- muuttaneet			Takaisin muuttaneet			Edelleen muuttaneet			Yhteensä		
	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.
Teollisuuskunnat .	69	45	114	19	22	41	122	66	188	210	133	343
Sekakunnat	86	58	144	56	38	94	184	74	258	326	170	496
Varsin. maatalousk.	16	14	30	10	10	20	31	12	43	57	36	93
Pienviljelyskunnat .	48	59	107	33	14	47	56	20	76	137	93	230
Yhteensä	219	176	395	118	84	202	393	172	565	730	432	1162
<i>1933—1935:</i>												
Teollisuuskunnat .	73	56	129	84	76	160	134	113	247	291	245	536
Sekakunnat	142	141	283	50	62	112	268	230	498	460	433	893
Varsin. maatalousk.	32	12	44	8	15	23	60	44	104	100	71	171
Pienviljelyskunnat .	59	60	119	43	54	97	94	71	165	196	185	381
Yhteensä	306	269	575	185	207	392	556	458	1014	1047	934	1981
<i>1943—1945:</i>												
Teollisuuskunnat .	51	53	104	39	69	108	104	85	189	194	207	401
Sekakunnat	68	120	188	51	39	90	245	189	434	364	348	712
Varsin. maatalousk.	20	16	36	12	10	22	47	22	69	79	48	127
Pienviljelyskunnat .	63	60	123	30	46	76	94	67	161	187	173	360
Yhteensä	202	249	451	132	164	296	490	363	853	824	776	1600
Ajanjakso ja kuntaryhmä 1923—1925:	Kunnasta muuttaneet											
	Pois- muuttaneet			Takaisin muuttaneet			Edelleen muuttaneet			Yhteensä		
	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.
Teollisuuskunnat	118	98	216	20	8	28	128	57	185	266	163	429
Sekakunnat	124	103	227	53	25	78	191	113	304	368	241	609
Varsin. maatalousk.	48	45	93	23	9	32	82	38	120	153	92	245
Pienviljelyskunnat .	97	76	173	15	14	29	56	27	83	168	117	285
Yhteensä	387	322	709	111	56	167	457	235	692	955	613	1568
<i>1933—1935:</i>												
Teollisuuskunnat .	120	207	327	28	30	58	126	110	236	274	347	621
Sekakunnat	146	126	272	50	61	111	278	238	516	474	425	899
Varsin. maatalousk.	72	71	143	28	24	52	94	93	187	194	188	382
Pienviljelyskunnat .	141	124	265	24	43	67	83	75	158	248	242	490
Yhteensä	479	528	1007	130	158	288	581	516	1097	1190	1202	2392
<i>1943—1945:</i>												
Teollisuuskunnat .	162	157	319	40	46	86	201	115	316	403	318	721
Sekakunnat	132	100	232	57	57	114	269	265	534	458	422	880
Varsin. maatalousk.	57	55	112	13	13	26	67	57	124	137	125	262
Pienviljelyskunnat .	86	111	197	23	28	51	74	85	159	183	224	407
Yhteensä	437	423	860	133	144	277	611	522	1133	1181	1089	2270

Taulukko 7. Pois-, takaisin ja edelleen muuttaneiden prosenttinen osuus kaikista muuttaneista vv. 1923—25, 1933—35 ja 1943—45.

Ajanjakso ja kuntaryhmä	Kuntaan muutto									Yht.
	Pois-			Takaisin			Edelleen			
	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.	
1923—1925:										
Teollisuuskunnat	32.9	33.8	33.2	9.0	16.5	11.9	58.1	49.7	54.9	100.0
Sekakunnat	26.4	34.1	29.0	17.2	22.3	18.9	56.4	43.6	52.1	100.0
Varsin. maatal.kunnat	28.1	38.9	32.3	17.5	27.8	21.5	54.4	33.3	46.2	100.0
Pienviljelyskunnat	35.0	63.5	46.6	24.1	15.0	20.4	40.9	21.5	33.0	100.0
Yhteensä	30.0	40.8	34.0	16.2	19.4	17.4	53.8	39.8	48.6	100.0
1933—1935:										
Teollisuuskunnat	25.1	22.9	24.1	28.9	31.0	29.8	46.0	46.1	46.1	100.0
Sekakunnat	30.9	32.6	31.7	10.9	14.3	12.5	58.2	53.1	55.8	100.0
Varsin. maatal.kunnat	32.0	16.9	25.7	8.0	21.1	13.4	60.0	62.0	60.9	100.0
Pienviljelyskunnat	30.1	32.4	31.2	21.9	29.2	25.5	48.0	38.4	43.3	100.0
Yhteensä	29.2	28.8	29.0	17.7	22.2	19.8	53.1	49.0	51.2	100.0
1943—1945:										
Teollisuuskunnat	26.3	25.6	25.9	20.1	33.3	26.9	53.6	41.1	47.2	100.0
Sekakunnat	18.7	34.5	26.4	14.0	11.2	12.6	67.3	54.3	61.0	100.0
Varsin. maatal.kunnat	25.3	33.3	28.3	15.2	20.8	17.3	59.5	45.8	54.4	100.0
Pienviljelyskunnat	33.7	34.7	34.2	16.0	26.6	21.1	50.3	38.7	44.7	100.0
Yhteensä	24.5	32.1	28.2	16.0	21.1	18.5	59.5	46.8	53.3	100.0
Kunnasta muutto										
Ajanjakso ja kuntaryhmä	Pois-			Takaisin			Edelleen			Yht.
	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.	
	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.	Mp.	Np.	Yht.	
1923—1925:										
Teollisuuskunnat	44.4	60.1	50.3	7.5	4.9	6.5	48.1	35.0	43.2	100.0
Sekakunnat	33.7	42.7	37.3	14.4	10.4	12.8	51.9	46.9	49.9	100.0
Varsin. maatal.kunnat	31.3	48.9	38.0	15.0	9.8	13.0	53.7	41.3	49.0	100.0
Pienviljelyskunnat	57.8	65.0	60.7	8.9	12.0	10.2	33.3	23.0	29.1	100.0
Yhteensä	40.5	52.6	45.2	11.6	9.1	10.7	47.9	38.3	44.1	100.0
1933—1935:										
Teollisuuskunnat	43.8	59.7	52.7	10.2	8.6	9.3	46.0	31.7	38.0	100.0
Sekakunnat	30.8	29.6	30.3	10.5	14.3	12.3	58.7	56.1	57.4	100.0
Varsin. maatal.kunnat	37.1	37.8	37.4	14.4	12.8	13.6	48.5	49.4	49.0	100.0
Pienviljelyskunnat	56.8	51.2	54.1	9.7	17.8	13.7	33.5	31.0	32.2	100.0
Yhteensä	40.3	43.9	42.1	10.9	13.2	12.0	48.8	42.9	45.9	100.0
1943—1945:										
Teollisuuskunnat	40.2	49.4	44.2	9.9	14.5	11.9	49.9	36.1	43.9	100.0
Sekakunnat	28.9	23.7	26.4	12.4	13.5	12.9	58.7	62.8	60.7	100.0
Varsin. maatal.kunnat	41.6	44.0	42.7	9.5	10.4	9.9	48.9	45.6	47.4	100.0
Pienviljelyskunnat	47.0	49.6	48.4	12.6	12.5	12.5	40.4	37.9	39.1	100.0
Yhteensä	37.0	38.8	37.9	11.3	13.3	12.2	51.7	47.9	49.9	100.0

taas edelleen muuttaneiden osuus on kasvanut, olipa sitten kysymyksessä muualta tutkimuskuntiin tai tutkimuskunnista muualle tapahtuneet muutot. Myöskin syntymäkuntaansa takaisin muuttaneiden osuus on yleensä noussut.

Tämä kehityksen suunta on kuitenkin pääasiallisesti naisten ansiota. Miesten jakaantuminen kolmen ko. ryhmän kesken oli kumpanakin sotienvälisenä ajanjaksona, so. vuosina 1923—1925 ja 1933—1935 jotenkin sama. Naisten osalta sen sijaan poismuuttaneiden suhdeluku aleni tällä välin kuntaan muuttoon nähden 41:stä 29 %:iin ja kunnasta muuttoon nähden 53:sta 44 %:iin muiden ryhmien vastaavasti suurentuessa. Seurauksena oli, että se huomattava erotus, mikä miesten ja naisten suhdelukujen välillä on todettavissa vv. 1923—1925, oli kymmenen vuotta myöhemmin suurelta osalta tasoittunut. Tämä tasoittumispyrkimys jatkui vv. 1943—1945 tutkimuskunnista tapahtuneen muuton osalta, kun taas muualta niihin suuntautuneessa muuttoliikkeessä eri sukupuolten suhdelukujen välinen erotus jälleen suureni. Tähän lienee vaikuttanut osaksi siirtoväki, osaksi se seikka, että nuoret miehet eivät sodan takia voineet osallistua muuttoliikkeeseen samassa määrin kuin aikaisemmin.

Naiset ovat yleensä olleet suhteellisesti runsaammin edustetut syntymäkunnastaan poismuuttaneiden ja sinne takaisin muuttaneiden ryhmissä, miehet taas edelleen muuttaneiden ryhmässä. Tämä johtuu lähinnä siitä, että nuoria ja naimattomia on suhteellisesti enemmän naisten kuin miesten joukossa. Taulukoiden 6 ja 7 lukuihin eivät näet sisälly ne perheenäidit, jotka ovat muuttaneet yhdessä miehensä kanssa.

Tilanteesta erityyppisissä kunnissa antavat parhaan kuvan niistä muualle suuntautunutta muuttoliikettä koskevat luvut. Niiden mukaan poismuutto on aina ollut pienviljelys- ja teollisuuskunnissa tuntuvasti suurempi kuin varsinaisissa maatalous- ja sekakunnissa, kun taas edelleenmuuttoon nähden asian laita on ollut päinvastainen. Edelleenmuuton vilkkaus viimeksi mainituissa kuntatyypeissä johtuu siitä, että näissä kunnissa on runsaasti keski- ja suurviljelmiä, joiden maataloustyöväestö ahkerasti siirtyy talosta ja kunnasta toiseen. Myöskin teollisuuskunnissa

edelleenmuutto on yleistä miesten keskuudessa. Teollisuuskunnista muuttaneista naisista sen sijaan tuli rauhan vuosina 60 % poismuuttaneiden ryhmän osalle, mikä viittaa siihen, että näissä kunnissa oli puutetta naisille sopivista työtilaisuuksista. Samoin näyttää asian laita olleen pienviljelyskunnissakin sekä miehiin että naisiin nähden.

Yhdistävä yleiskatsaus.

Edellä selostettu tutkimus osoittaa muuttojen pituuden ko. aikana kasvaneen. Tämä ilmenee siinä, että naapurikuntien välinen muuttoliike on supistunut, kun taas etäisempiin kuntiin ja etenkin kaupunkeihin suuntautuneet muutot ovat lisääntyneet. Erikaisen vilkasta on ollut kaupunkien ja teollisuuskuntien välinen muuttoliike. Tämä on tietysti johtunut lähinnä niiden elinkeinoelämän yhdenmukaisuudesta, etenkin siitä suuresta merkityksestä mikä teollisuudella on kunnassakin kuntaryhmässä. Osaksi on asiaan vaikuttanut sekin seikka, että ko. teollisuuskuntien ruotsinkielinen väestö on muuttanut mieluummin kaupunkeihin kuin suomenkielisiin lähikuntiin.

Tutkimuksemme kohteena olevat kunnat ovat 1930- ja 1940-luvuilla voittaneet väkeä etenkin läänin ulkopuolella sijaitsevista maalaiskunnista. Sotavuosina tätä muuttoliikettä lisäsi siirtoväki, mutta jo rauhan vuosinakin oli tällainen virtaus selvästi havaittavissa. Nähtävästi toimeentulon mahdollisuudet ovat olleet tutkimuksemme kohdekunnissa siksi hyvät, että nämä kunnat ovat kyenneet vetämään puoleensa väkeä maan muista lääneistä. Kokonaisuudessaankin näiden kuntien väestönvaihto muiden maalaiskuntien kanssa — muut Turun ja Porin läänin maalaiskunnat näihin luettuina — on vv. 1932—1945 muodostunut muuttovoittoiseksi. Tähän muuttovoittoon verrattuna niiden muuttotappio kaupungeille on kuitenkin ollut moninkertainen. Nämä kunnat ovat siis toimineet eräänlaisina maaseudulta kaupunkeihin suuntautuvan muuttoliikkeen kauttakulkuasemina.

Naiset ovat olleet suhteellisen runsaasti edustetut etenkin läänin ulkopuolelta saapuneiden sekä kaupunkeihin muuttaneiden

ryhmissä. Matkan pituus ei näytä olevan heille sen pahempana muuton esteenä kuin miehillekään.

Huomattava osa muutoista on kuitenkin lyhytmatkaisia. 1930-luvulla noin kolmas osa muuttotapauksista tuli naapurikuntien osalle. Sen vuoksi myös kaupunkiin muuton kysymyksessä ollen lähin kaupunki tavallisesti vetää maalaisväestöä puoleensa voimakkaammin, vaikka se olisi pienikin. Mutta mitä suurempi kaupunki on, sitä laajempi on sen »voimakenttä». Niinpä esim. Turun ja Helsingin puoleensa vetävä vaikutus on selvästi havaittavissa kaikissa ko. kunnissa.

Muuttajien valtava enemmistö on vaihtanut kotikuntaa ainakin jo kerran aikaisemmin. Kaikista tutkimuksemme kohdekuntiin vv. 1943—1945 yksin muuttaneista 15 vuotta täyttäneistä henkilöistä tuli syntymäkunnastaan vain 28 %, ja heistäkin on osa voinut muuttaa sieltä jo toistamiseen. Ensikertalaisten osuus muuttaneiden koko luvusta on nähtävästi jatkuvasti alentunut, mikä seikka on eräs ilmaus siitä väestön liikkuvuuden lisääntymisestä, joka maassamme on ollut viime vuosikymmeninä todettavissa.

Lähdevitteitä.

¹ Lähdeaineiston keräystä ja laatua on selostettu tarkemmin seuraavissa tutkimuksissa: *Lento, Reino*, »Muuttoliikkeestä ja sen syistä eräissä Kuopion läänin kunnissa vuosina 1921—1944» (Väestöliiton vuosikirja II, Vammala 1948), ss. 100—102, ja »Eräiden Varsinais-Suomen kuntien muuttoliikkeestä vuosina 1921—1945» (Varsinais-Suomen maakuntakirja 11), ss. 58—59.

² Kuntaryhmyksestä tarkemmin edellä mainitussa Varsinais-Suomen kuntia koskevassa tutkimuksessa ss. 61—64.

³ Vrt. esim. *Kaila, T. T.*, »Europan Venäjän väestönsiirroista XIX. vuosisadan lopulla» (Helsinki 1914), s. 103, ja *Rauchberg, H.*, »Wanderungen in Oesterreich», *Allgem. Stat. Archiv III* (Tübingen 1894), s. 197.